

m y ś l t e o l o g i c z n a

ANDRZEJ NAPIÓRKOWSKI OSPPE

BOSKO-LUDZKA WSPÓLNOTA

PODSTAWY KATOLICKIEJ
EKLEZJOLOGII INTEGRALNEJ

Wydawnictwo WAM
Kraków 2010

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	11
WPROWADZENIE	15
 1. JAKA EKLEZJOLOGIA? ZADANIE, METODA I BUDOWA TRAKTATU O KOŚCIELE	 21
1.1. Apologetyka i jej obrona Kościoła	22
1.2. Eklezjologia dogmatyczna i jej metody	29
1.3. Eklezjologia fundamentalna jako uwiarygodnienie Kościoła	30
1.4. W kierunku eklezjologii integralnej	32
 2. ZAGADNIENIA EKLEZJOLOGICZNE	37
2.1. Trudności i szanse	38
2.1.1. Kontekst społeczno-polityczny	39
2.1.2. Kontekst ekumeniczny i międzyreligijny	42
2.1.3. Kontekst historyczno-kościelny	45
2.2. Konieczność wiary w Kościół	48
2.2.1. Kościół jako podmiot wiary	50
2.2.2. Kościół jako przedmiot wiary	51
2.2.3. Kościelność wiary i jej kościelna interpretacja	54
 3. IZRAEL – WYBRANY LUD PRZYMIERZA JAHWE	55
3.1. Historyczno-religijne początki Izraela	56
3.2. Izrael jako lud Przymierza	58
3.3. Funkcja pośrednictwa Izraela	62
3.4. Lud Boży – pośrednik i reprezentant zbawienia	62
 4. KĀHĀL IZRAELA KOŚCIOŁEM CHRYSZTUSA?	64
4.1. Świątynia Jerozolimska	64
4.2. Synagoga i jej funkcje	67
4.3. Kult świątynny a kult rabinacki	69
4.4. Rozłam wśród Żydów	71
4.5. Żydzi, którzy nie uznali w Jezusie Mesjasza	75
 5. BIBLIJNA GENEZA I NATURA KOŚCIOŁA	82
5.1. Kościół w zbawczym planie Boga Ojca	83
5.2. Konstytuowanie się ludu Bożego	85

5.3. „Reszta” przez łaskę	87
5.4. Kościół Syna Bożego – lud Boży Nowego Przymierza	90
5.4.1. Ziemski Jezus i Jego akty eklezjotwórcze	91
5.4.2. Jezusowe wezwanie do naśladowania: uczniowie i uczennice	94
5.4.3. Słowa, czyny i cuda Jezusa.	96
5.4.4. Dwunastu.	97
5.4.5. Szymon Piotr i jego prymacjalny status	100
5.4.6. Ostatnia Wieczerza.	102
5.4.6. Tajemnica Krzyża	106
5.4.7. Męka i śmierć Jezusa	109
5.4.8. Zmartwychwstanie.	112
5.4.9. Duch Święty inicjuje zbawczą misję Kościoła	116
5.4.10. Wymiar eschatyczny	120
5.5. Królestwo Boże a Kościół	122
5.5.1. Idea Królestwa Jhwh w Starym Testamencie	122
5.5.2. Jezus a Królestwo Boże	124
5.5.3. Kościół to „już” i „jeszcze nie” Królestwo Boże	128
5.6. Eklezjologia nowotestamentalna	130
5.6.1. Biblijno-teologiczne pojęcia Kościoła	131
5.6.1.1. Lud Boży	132
5.6.1.2. Ciało Chrystusa	134
5.6.1.3. Świątynia Ducha Świętego	136
5.6.1.4. Dom Boży	137
5.6.1.5. Wspólnota	139
5.6.2. Kościół w biblijnych symbolach	141
5.6.2.1. Łódź – tęsknić za bezkresem	141
5.6.2.2. Owczarnia – podążać za pasterzem	143
5.6.2.3. Drzewo oliwne – przynosić owoce	144
5.6.2.4. Winnica (rola uprawna) – pić wino radości	146
5.6.2.5. Budowla (świątynia) – wznosić miasto na skale	148
5.6.2.6. Oblubienica – ulec miłości.	149
5.6.2.7. Wędrowiec – nie ustawać w pielgrzymowaniu	150
6. RYS HISTORYCZNO-DOGMATYCZNY ROZWOJU MYŚLI O KOŚCIELE	153
6.1. Charyzmatyczna struktura pierwszych stuleci	155
6.1.1. Ramy historyczne	156
6.1.2. Miejsca kościelnej samoświadomości	158
6.1.2.1. Służba Boża.	158
6.1.2.2. Przepowiadanie	159
6.1.2.3. Intelktualne spory	162
6.1.2.4. Monastycyzm jako cenobityzm i anachoretyzm	166
6.2. Kościół jako cesarstwo Boże we wczesnym średniowieczu (V-X w.) ...	169
6.3. Między <i>regnum</i> a <i>sacerdotium</i> : reformy gregoriańskie (XI-XII w.)	175

6.4. Kościół hierarchów czy charyzmatyków? (XIII w.)	179
6.5. Między instytucjonalizmem a koncyliaризmem jesieni średniowiecza	181
6.6. „Kościół niewidzialny” w postulatach reformacyjnych	185
6.7. <i>Societas perfecta</i> : Sobór Trydencki (1545-1563)	190
6.8. Kościół „narodowy” w dobie deizmu i oświeceniowego absolutyzmu	192
6.9. Rozwój teologicznej nauki o Kościele w XIX wieku	195
6.10. Przełom w eklezjologii instytucjonalnej: <i>Vaticanum I</i> (1869-1870)	197
6.11. Lud Boży czy <i>communio</i> ? Drugi Sobór Watykański (1962-1965)	199
 7. EKLEZJOLOGIA SYSTEMATYCZNA	205
7.1. Co to jest Kościół?	205
7.1.1. Kościół: wspólnota wierzących w Trójcy Świętej	208
7.1.2. Kościół: dar i wyzwanie	210
7.1.3. Kościół: Bosko-ludzka rzeczywistość	214
7.2. Teologiczne kategorie Kościoła	216
7.2.1. Lud Boży – równość w różnorodności	217
7.2.2. Mistyczne Ciało Chrystusa – jedność w wielości	221
7.2.3. Świątynia Ducha Świętego – bogactwo charyzmatów dla wspólnego dobra	225
7.2.4. Dom Boży – porządek urzędu, liturgii i doktryny	229
7.2.5. <i>Communio</i> – łączność Boga z człowiekiem i ludzi między sobą	232
7.2.6. Sakrament zbawienia – widzialny znak niewidzialnej skutecznej łaski	234
7.2.6.1. Geneza pojęcia sakramentu w Nowym Testamencie	235
7.2.6.2. Chrystus – Prasakrament	236
7.2.6.3. Kościół – sakrament podstawowy	237
7.2.6.4. Kościół jako znak stworzenia, odkupienia i dopełnienia	239
7.2.6.5. Kościół – powszechny sakrament zbawienia	240
7.2.7. Kościół – sakrament Ducha Świętego	242
7.3. Zasadnicze urzeczywistnianie się Kościoła	245
7.3.1. Cały Kościół jako podmiot	246
7.3.2. Charyzmat i urząd	247
7.3.3. Urząd ordynacji	250
7.3.4. Urząd Nauczycielski Kościoła	254
7.3.5. Struktura hierarchiczna	256
7.3.5.1. Następca św. Piotra	258
7.3.5.1.1. Prymat	260
7.3.5.1.2. Nieomyślność	268
7.3.5.2. Biskup – pasterz diecezji	271
7.3.5.3. Prezbiter	274
7.3.5.4. Diakon	282
7.3.5.5. Wierni świeccy	284
7.3.6. Potrójne urzeczywistnianie się w wielości kościelnych działań	290
7.3.6.1. Przeprowadanie i świadectwo (<i>martyria</i>)	292

7.3.6.2. Służba Boża, sakramenty i modlitwa (<i>leiturgia</i>)	294
7.3.6.3. Służba miłości oraz wspólnota (<i>diakonia</i>)	294
7.4. Znamiona Kościoła	295
7.4.1. Jedność	296
7.4.1.1. Jedność miłości	298
7.4.1.2. Jedność konfesyjna	299
7.4.1.3. Jedność międzywyznaniowa	300
7.4.1.4. Judaizm a Kościół w dialogu	303
7.4.1.5. Religie niechrześcijańskie a chrześcijaństwo	308
7.4.1.6. Służba dla jedności Kościoła	310
7.4.2. Świętość	315
7.4.2.1. Świętość i grzech w Kościele	317
7.4.2.2. Niezniszczalność i nieomylność Kościoła	320
7.4.2.3. Realizacja świętości	321
7.4.2.4. Wspólnota ze świętymi	322
7.4.3. Katolickość	323
7.4.3.1. Powszechność Królestwa Bożego w Starym Testamencie	323
7.4.3.2. Powszechność Kościoła w nauczaniu Jezusa	324
7.4.3.3. Ewolucja rozumienia powszechności w ciągu dziejów Kościoła	324
7.4.3.4. Wiara w Boga jako podstawa katolickości	327
7.4.3.5. Katolickość jako całość i pełnia	328
7.4.3.6. Misja jako urzeczywistnianie katolickości	331
7.4.3.7. Przynależność do Kościoła rzymskokatolickiego	335
7.4.3.8. Poza Kościołem nie ma zbawienia?	337
7.4.4. Apostolskość	344
7.4.4.1. Apostolskość jako historyczna instancja prawomocności	345
7.4.4.2. Urząd Apostoła i apostołskie posłannictwo	346
7.4.4.3. Instytucje apostolskości	348
7.4.4.4. Apostolska sukcesja biskupów	349
7.4.5. Maryjność	351
7.4.5.1. Jezus i kobiety	352
7.4.5.2. Dowartościowanie kobiecości w świecie i w Kościele	355
7.4.5.3. Maryja jako piękna figura Kościoła	357
7.4.5.4. Zasada Piotrowa i zasada Maryjna	361
7.5. Zasadnicze postacie Kościoła. Wzrastające <i>communio</i>	363
7.5.1. Kościół powszechny	364
7.5.2. Kościół powszechny a jego Kościoły partykularne	366
7.5.3. Kościół jako wspólnota Kościołów i kościelnych wspólnot	373
7.5.4. Różne formy wspólnot. Objawiająca się komunია	376
7.5.4.1. Wczesnokościelna wspólnota domowa	378
7.5.4.2. Monastyczna wspólnota osobowa pierwszych wieków	379
7.5.4.3. Bazowe wspólnoty latynoamerykańskie	380
7.5.4.4. Małe wspólnoty afrykańskie	382

7.5.4.5. Małe wspólnoty w Azji	383
7.5.4.6. Rodzina jako Kościół domowy	385
7.5.4.7. Parafia	388
7.5.4.8. Diecezja	395
7.5.4.9. Nowe ruchy i wspólnoty kościelnej odnowy	399
7.5.4.10. Zakony i wspólnoty życia konsekrowanego: dar czystości, ubóstwa i posłuszeństwa	404
WYKAZ SKRÓTÓW	410
BIBLIOGRAFIA	413
INDEKS NAZWISK	424